

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.н. Красимир Тодоров Тодоров при ВУЗФ,

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки Професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма “Финанси, застраховане и осигуряване” при ВУЗФ.

Автор: *Сина Хенис.*

Тема: АРБИТРАЖЪТ КАТО ФОРМА ЗА АЛТЕРНАТИВНО РАЗРЕШАВАНЕ НА СПОРОВЕ И ПРИЛОЖЕНИЕТО МУ ПРИ ФИНАНСОВИ СПОРОВЕ

Научен ръководител: проф. Д-р Люпчо Стойчески

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 259 от 27.06.2023 г. на Ректора на Висше училище по застраховане и финанси проф. д.ю.н Борис Велчев съм определен(а) за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема АРБИТРАЖЪТ КАТО ФОРМА ЗА АЛТЕРНАТИВНО РАЗРЕШАВАНЕ НА СПОРОВЕ И ПРИЛОЖЕНИЕТО МУ ПРИ ФИНАНСОВИ СПОРОВЕ за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма “Финанси, застраховане и осигуряване” при ВУЗФ. Автор на дисертационния труд е Сина Хенис – докторант на самостоятелна подготовка към катедра финанси с научен ръководител проф. Д-р Люпчо Стойчески и проф. д. н. Мариела Деливерска.

Предадените от докторантката материали включват документи по представен опис:

- Докторска дисертация на английски език;
- Автореферат – на български и на английски езици;
- 3 бр. Публикации, с резюмета към тях;
- Автобиография;
- Декларация за оригиналност и достоверност;
- Презентация на английски език;
- Справка за изпълнението на националните минимални изисквания.

2. Кратки биографични данни за докторанта

В периода 2013 – 2016 Хенис Сина придобива бакалавърска степен по право в Университета в Тирана. Две години по-късно се дипломира и като магистър в същия университет. През 2020 г. докторантката получава лиценз за адвокат. От 2014 г. Хенис Сина започва работа в юридическа кантора, като продължава и до днес професионалното си развитие в тази област. В допълнение, от 2021 г. докторантката е асистент в катедра Философия в Университета в Тирана. Образователния и професионалния опит на кандидатката за доктор предопределят успешното реализиране на научното ѝ изследване.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Разработения дисертационния труд засяга актуален проблем за обществото и бизнеса - проблем предимно в научно-приложно отношение - арбитражът като форма на алтернативно разрешаване на спорове, при която безпристрастен арбитър взема окончателно и обвързващо решение за разрешаване на спор между страните, използвайки се като алтернатива на съдебния процес като средство за разрешаване на спорове без участието на съдилищата.

4. Познаване на проблема

Видно и от представената автобиография, кандидатката е запозната както от образователна, така и от професионална страна със състоянието на изследвания проблем. Този факт ѝ помага да оцени творчески литературните изгочници, които са използвани и критично да ги интерпретира в дисертационния труд.

5. Методика на изследването

Използвани са пет рабнообразни метода на изследване, а именно: исторически, анализ на съдържанието, сравнителен, статистически и метод на синтеза. Избраната методика на изследване позволява да се постигне поставената цел и да се получи на адекватен отговор на задачите, поставени в дисертационния труд.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е изработен в обем от 160 страници, като в структурно отношение научната разработка се състои от увод, основен текст в четири глави и заключение, въпреки, че в автореферата се твърди, че главите са три. Вероятно разминаването се дължи на факта, че трета част е не повече от десетина страници и затова е приобщена към останалите основни глави. Ако пренебрегнем този пропуск, следва да се твърди, че съдържанието е равномерно разпределено.

Предмет на изследване на докторската дисертация е определянето на съдържанието на арбитража като процес за алтернативно разрешаване на общи и финансови спорове, с оглед ефективността му при разрешаване на спорове. Обектът на изследване се явява арбитражът при финансови спорове. Целта на научната разработка е да демонстрира, че арбитражът е форма на алтернативно

разрешаване на спорове, която предлага справедливо разрешаване на спорове от непристрастна трета страна без неоправдани разходи или забавяне.

Предварително са формулирани три основни и една допълнителна хипотеза, а именно:

1. Какви са основните въпроси, свързани с арбитража като алтернативно решение на финансови спорове?
2. Предоставяне на подходящи политики и мерки за прилагане на арбитража като

алтернативно средство за разрешаване на спорове.

3. Как да планираме и насочваме дейности за използване на арбитража като алтернативно средство за разрешаване на спорове, включително финансови спорове.

Спомагателна хипотеза: Какви са новите стратегии за използване на арбитража като форма за алтернативно разрешаване на спорове между различни субекти в сферата на бизнеса, особено в бизнеса, свързан с финансови спорове?

Глава първа е посветена на теоретичните основи на арбитража. Представена е технологията по отношение на провеждане на арбитраж. Подробно е представен арбитражния процес. Разгледани са видовете арбитраж, като са изтъкнати и предимствата при неговото прилагане. В глава втора се разглежда съдържанието на арбитражното споразумение, като хода на изложението следва структурата на първа глава. Последната глава разглежда случаите на използване на арбитраж при финансови спорове. Тази глава се явява кулминация на научното изследване. Започва се с характеристика на арбитража при финансови спорове, преминава се през характеристиката му в международното банкиране, и се приключва с търговски арбитраж.

По отношение на библиографията, следва да се изтъкне, че тя съдържа 115 източници, повечето от които институционални, като научните автори са не повече от двадесетина.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Въз основа на предоставените материали, не откривам научен принос в разработката на Сина Хенис. Вероятно такива биха могли да бъдат открити в практическото приложение на дисертацията като едно добро системно изследване на същността на арбитража и евентуалните ползи, които биха били извлечени по отношение на използване на арбитража при финансови спорове.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Представени са 3 бр. Публикации в специализираните издания на ВУЗФ.

9. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Справката за изпълнение от докторанта на минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионалното направление 3.8. Икономика показва, че те са покрити.

10. Лично участие на докторанта

Оставам с впечатлението, че научната разработка е направена добросъвестно и е плод на личното участие на докторанта. Считам, че няма наличие на плагиатство в оценявания дисертационен труд.

11. Автореферат

Относно съдържанието и качеството на автореферата, моето мнение е, че е направен според изискванията на съответните правилници и отразява основните резултати, постигнати в дисертационния труд. Въпреки, че версията е на български език, на места все още са останали непреведени текстове, но тъй като имаме сходство в езиците с македонския, читателя не е трудно да се ориентира в смисъла.

12. Критични забележки и препоръки

На разработката ѝ липсва практическо изследване. Бих препоръчал на докторантката да продължи своето научно изследване, като анализира арбитражни процедури в практиката и докаже, че те са икономически по-ефективни от тежките съдебни процедури. Също и за засилване впечатлението за авторово участие, бих препоръчал графиките да не са копипейстнати, а да са адаптирани от автора.

13. Лични впечатления

Не познавам Сина Хенис лично. Единствените ми впечатления се базират на предоставените материали във връзка с процедурата по защита на докторската ѝ дисертация.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят **на всички** изисквания(та) на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че докторантът Сина Хенис **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. Икономика, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’** на Сина Хенис в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика; докторска програма “Финанси, застраховане и осигуряване”

25. 07. 2023 г.

Рецензент:

проф. д.н. Красимир Тодоров